

Šta je invaliditet?

Prava osoba sa invaliditetom

Milan M. Marković
Šef programa i Tima za ljudska prava
Ujedinjene nacije u Srbiji

UNITED NATIONS

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

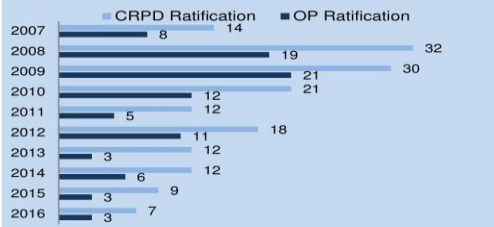
United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)

The Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) and its Optional Protocol (OP) were adopted on 13 December 2006, as the first comprehensive human rights treaty of the 21st century. It entered into force on 3 May 2008. **2016 marks the 10-year anniversary of the CRPD.**

Ratifications to the CRPD and OP by Year

87% UN Member States have ratified the CRPD (168)

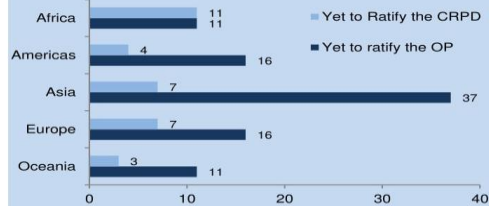
47% UN Member States have ratified the OP (91)

Member States yet to ratify the CRPD and OP

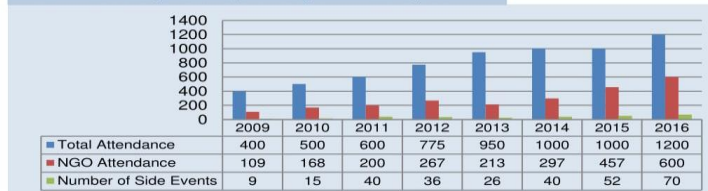
26 UN Member States have yet to ratify the CRPD

98 UN Member States have yet to ratify the OP

The Conference of State Parties (COSP) to the CRPD

The COSP is the largest and most diverse international disability meeting in the world. It provides a launching pad to advance the human rights and inclusion of persons with disabilities in society and development. The annual Conference sees participation from Government delegations, UN Agencies, Civil Society and non-governmental organisations, National Human Rights Institutes, and Disabled Persons Organisations, and has grown in recent years.

Update as of 10 Oct 2016. Be Informed, Get Involved! www.un.org/disabilities; enable@un.org
More on the COSP, here: <http://bit.ly/crpdosp9>

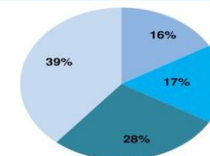
Articles of the CRPD

- Preamble
 - 1 - Purpose
 - 2 - Definitions
 - 3 - General principles
 - 4 - General obligations
 - 5 - Equality and non-discrimination
 - 6 - Women with disabilities
 - 7 - Children with disabilities
 - 8 - Awareness-raising
 - 9 - Accessibility
 - 10 - Right to life
 - 11 - Situations of risk and humanitarian emergencies
 - 12 - Equal recognition before the law
 - 13 - Access to justice
 - 14 - Liberty and security of person
 - 15 - Freedom of torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment
 - 16 - Freedom from exploitation, violence and abuse
 - 17 - Protecting the integrity of the person
 - 18 - Liberty of movement and nationality
 - 19 - Living independently and being included in the community
 - 20 - Personal mobility
 - 21 - Freedom of expression and opinion, and access to information
 - 22 - Respect for privacy
 - 23 - Respect for home and the family
 - 24 - Education
 - 25 - Health
 - 26 - Habilitation and rehabilitation
 - 27 - Work and employment
 - 28 - Adequate standard of living and social protection
 - 29 - Participation in political and public life
 - 30 - Participation in cultural life, recreation, leisure and sport
 - 31 - Statistics and data collection
 - 32 - International cooperation
 - 33 - National implementation and monitoring
 - 34 - Committee on the Rights of Persons with Disabilities
 - 35 - Reports by States Parties
 - 36 - Consideration of reports
 - 37 - Cooperation between States Parties and the Committee
 - 38 - Relationship of the Committee with other bodies
 - 39 - Report of the Committee
 - 40 - Conference of States Parties
 - 41 - Depository
 - 42 - Signature
 - 43 - Consent to be bound
 - 44 - Regional integration organizations
 - 45 - Entry into force
 - 46 - Reservations
 - 47 - Amendments
 - 48 - Denunciation
 - 49 - Accessible format
 - 50 - Authentic texts
- Full Convention available for download at www.un.org/disabilities

The Committee of the CRPD

The Committee of the CRPD is the body of independent experts which monitors implementation of the Convention by States Parties. There are 18 members of the Committee. Currently, they represent the following regions:

- Africa
- Americas
- Asia
- Europe

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

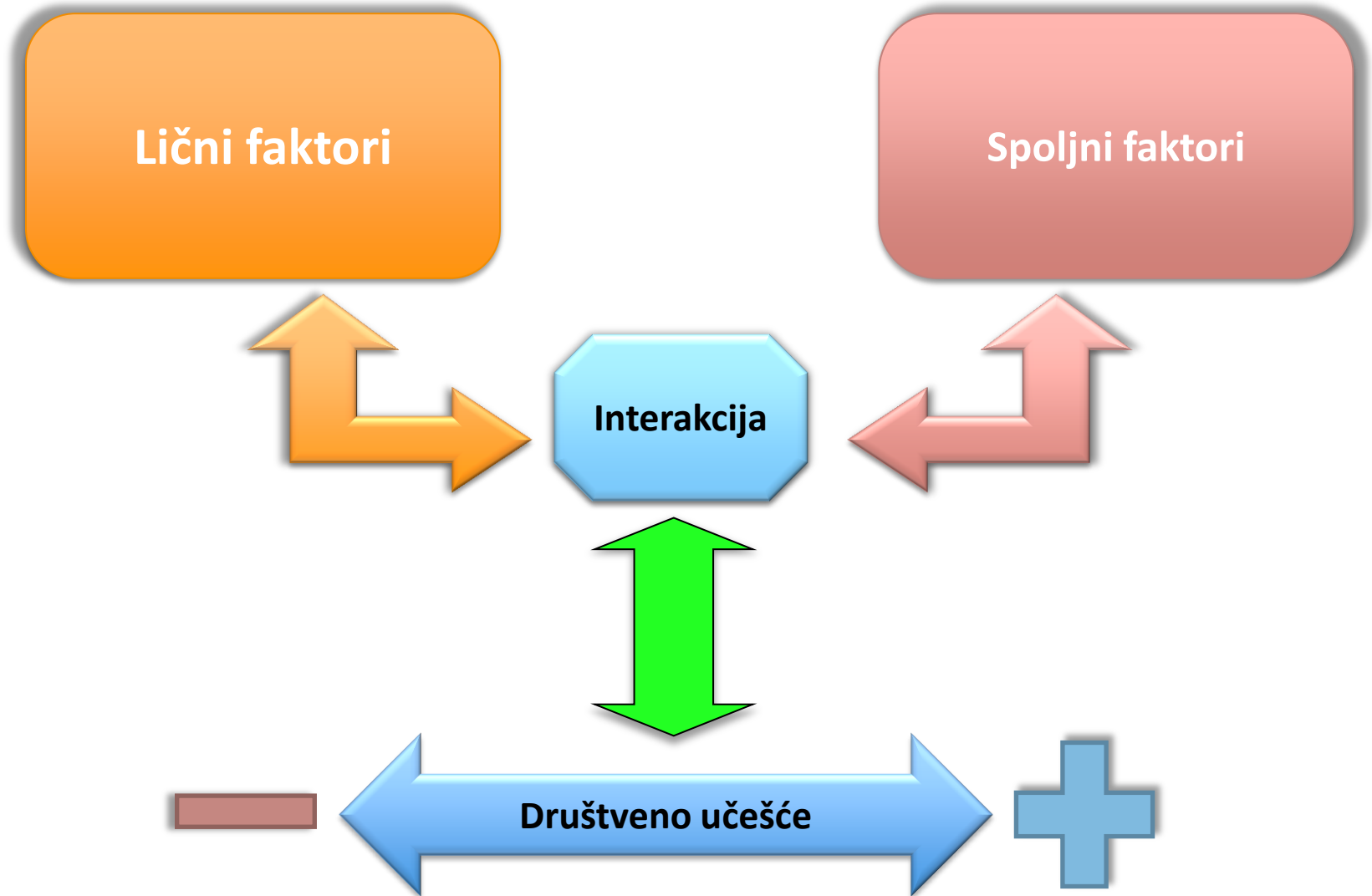
Glavno dostignuće CRPD Konvencije

- Koristi *socijalni pristup* i izgrađuje *pristup ljudskih prava* u odnosu na invaliditet
- Donosi **promenu paradigme**
(*paradigm shift* = promena obrasca) koja znači:
 - Osobe sa invaliditetom uživaju **sva** ljudska prava, **potpuno i ravnopravno sa drugima**
 - *Pretpostavka sposobnosti* umesto pretpostavke *nesposobnosti*
 - Zabrana diskriminacije *na osnovu invaliditeta*
 - *Razumno prilagođavanje* (reasonable accommodation)

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Kako funkcioniše invaliditet

Neki lični faktori

fizički/urođeni

Muško/žensko

Boja kože

Poteškoća vida

Poteškoća sluha

Fizička poteškoća

Intelektualna poteškoća

Psihosocijalna poteškoća

Socioekonomski (lični uticaj)

Bogat/a

Srednja klasa

Siromašan/a

povezanost

izolovanost

Obrazovan/a

Nepismen/a

Spoljni faktori

Pristupačnost spoljne sredine (fizička i informaciona)

- Brdovito/ravno
- Nepostojanje pristupačnosti
- Delimična pristupačnost
- Visok nivo pristupačnosti

Pravni okvir/politike

- Dobrotvorni pristup
- Antidiskriminacija
- Podrška
- Postojeće mere (kvote)
- Dobro sprovođenje
- Loše sprovođenje

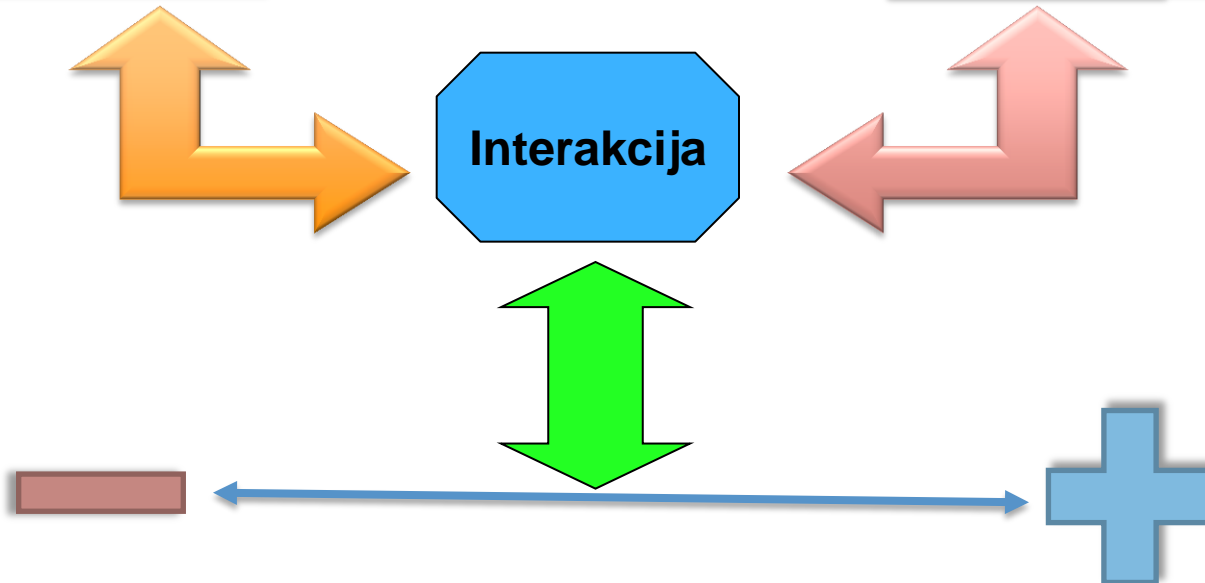
socioekonomski

- Ruralna/urbana sredina
- Jake negativne predrasude
- Pozitivna svest
- Otvorenost ka promeni
- Politike naklonjene siromašnima

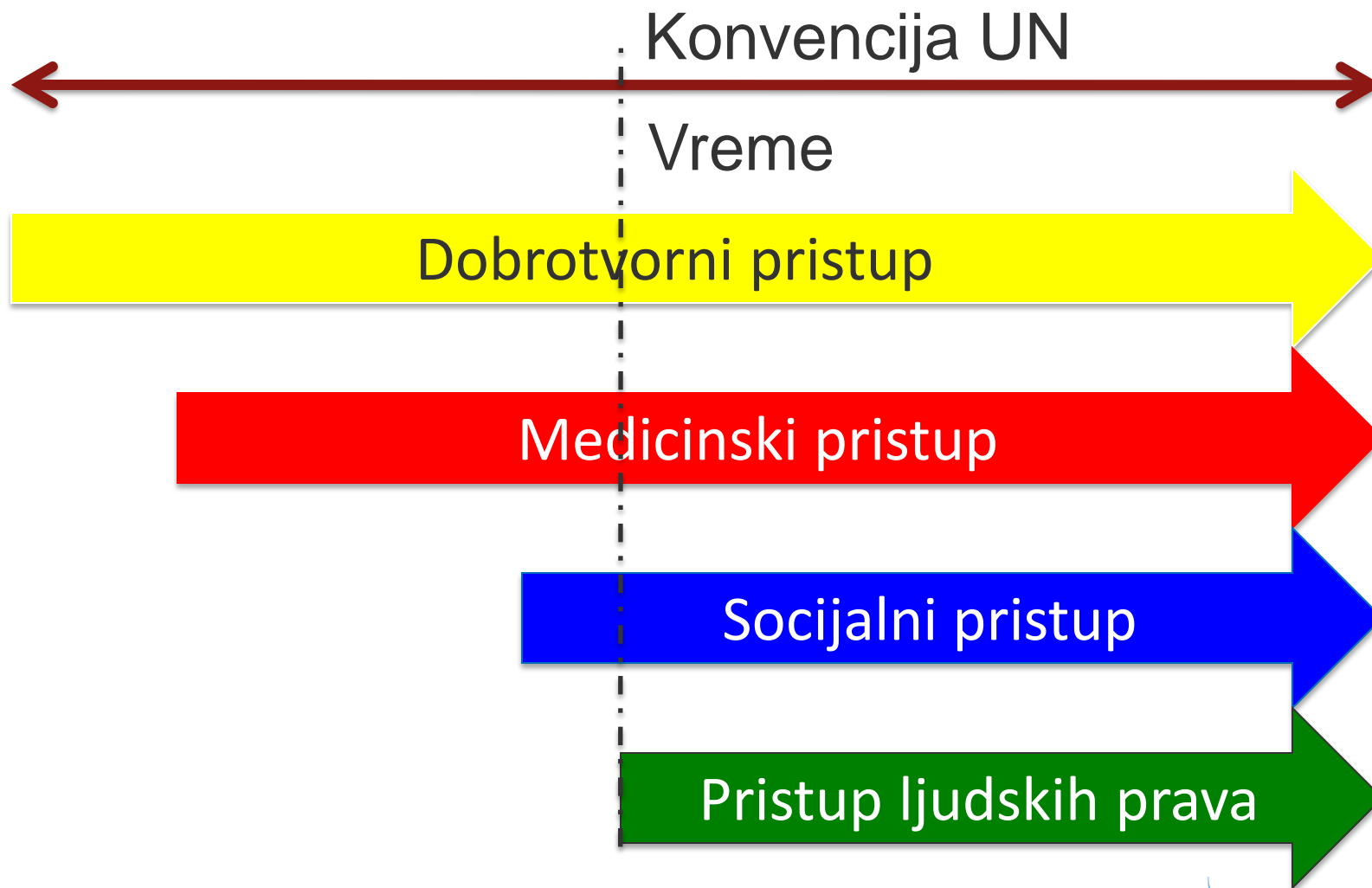
Usluge

- Inkluzivno/neinkluzivno obrazovanje
- Inkluzivno/neinkluzivno zdravstvo
- Život uz podršku/bez podrške
- Tehnička pomoć
- Usluge u zajednici
- Dostupnost
- Priuštivost

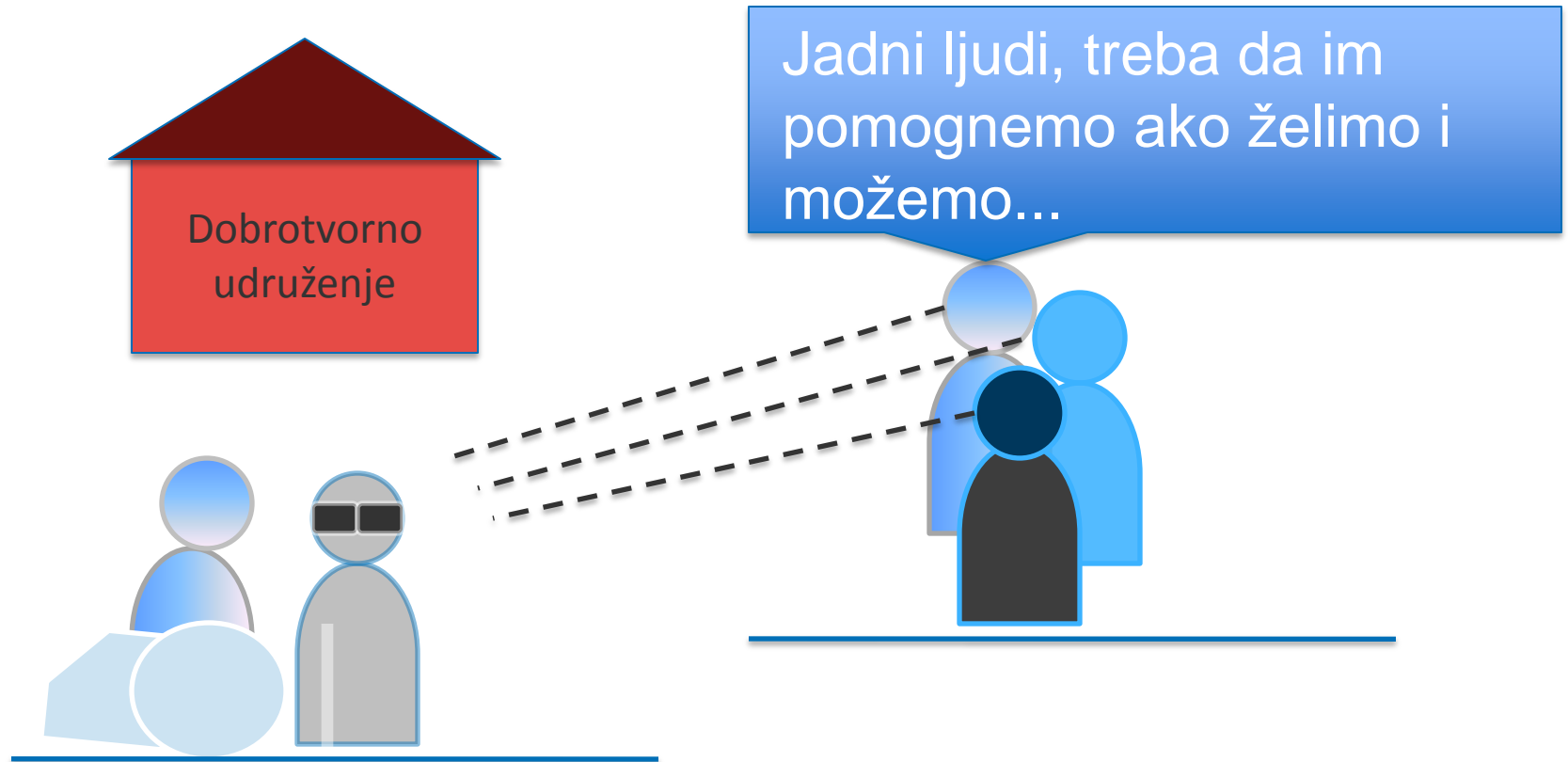
INTERAKCIJA

Četiri pristupa invaliditetu

Dobrotvorni pristup

Dobrotvorni pristup

Kako pristup
vidi
invaliditet:

Osobe sa invaliditetom su u tragičnoj situaciji

Osobe sa invaliditetom ne mogu da brinu o sebi

Osobe sa invaliditetom izazivaju saosećanje

Osobe sa invaliditetom su objekti dobročinstva

Kako ovaj
pristup
predlaže da se
invaliditet
tretira:

Njima je potrebna naša pomoć, sažaljenje, dobročinstvo

Sakupljanje novca i priloga za osobe sa invaliditetom

Kvalitet „brige i nege“ je manje bitan

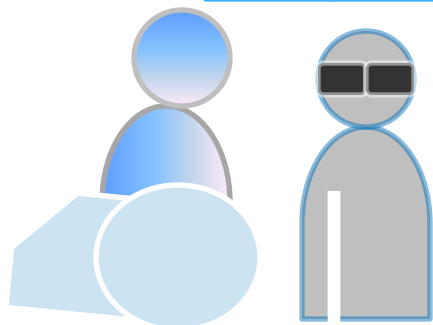
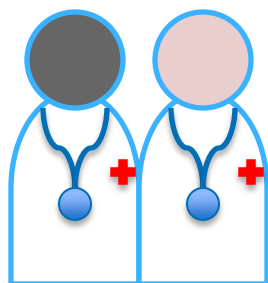
Ko su nosioci
obaveza:

Dobročiniteljske i humanitarne organizacije, ustanove,
fondacije...

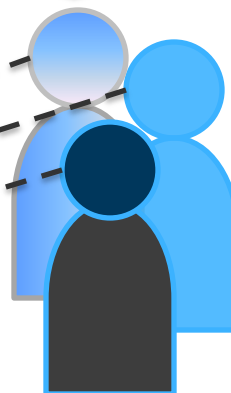

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Medicinski pristup

Jadni ljudi, treba da ih
popravimo, da bi mogli da
se uključe...

Medicinski pristup

Kako pristup
posmatra
invaliditet:

Osobe sa invaliditetom treba (iz)lečiti

Osobe sa invaliditetom imaju pasivnu ulogu pacijenta

Osobe sa invaliditetom nisu normalne

Osobe sa invaliditetom nisu sposobne da samostalno žive

Kako pristup
predlaže da se
invaliditet
tretira:

Osobe sa invaliditetom treba povrdgnuti rehabilitaciji, da bi
dosegle najviši mogući nivo normalnosti, te zatim imale
pristup pravima i učešću u društvu

Ko je nosilac
obaveza:

Doktori i zdravstveni sistem

Vrlo često zdravstvene vlasti

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Neke od posledica dobrotvornog/medicinskog pristupa

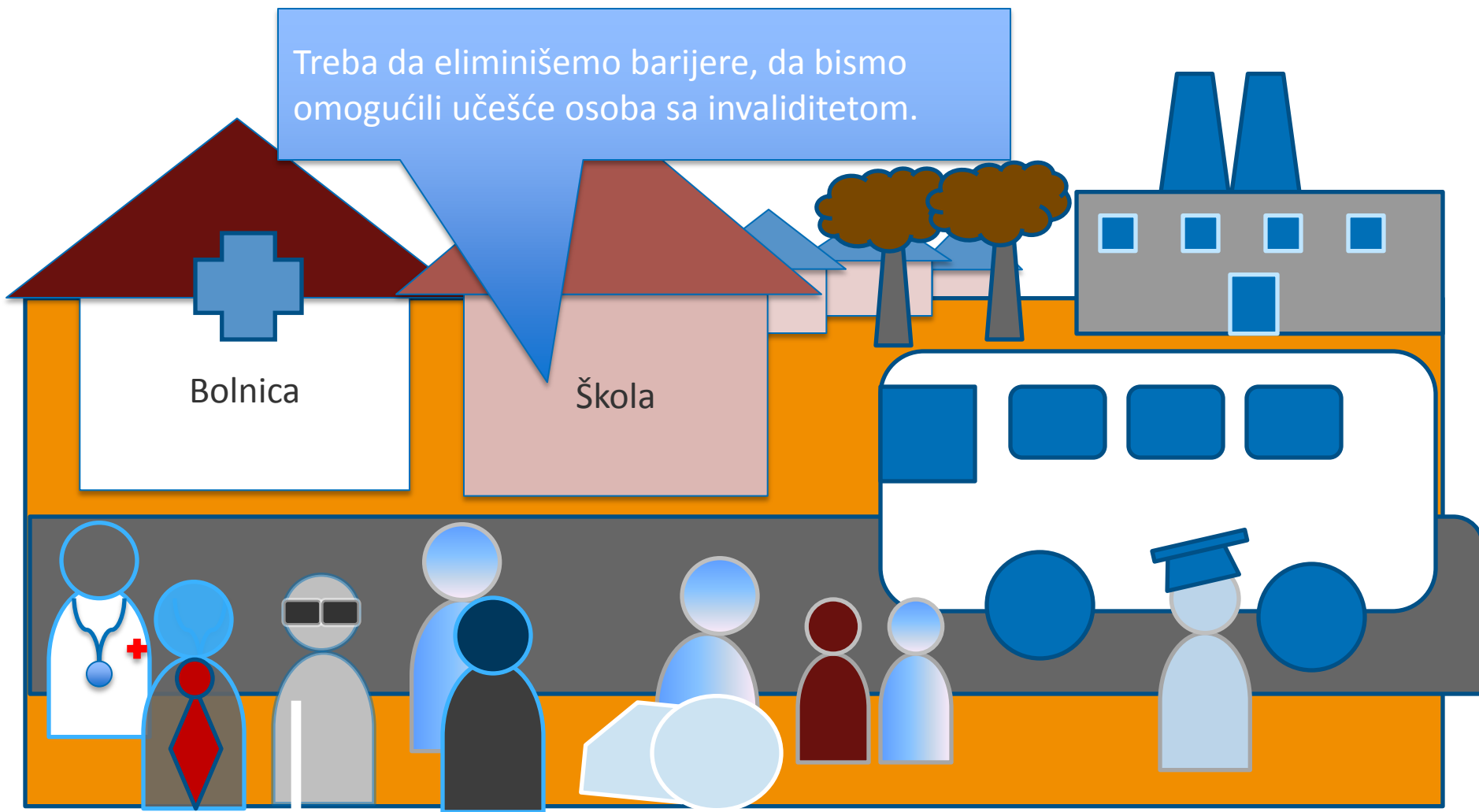

Socijalni pristup

Treba da eliminišemo barijere, da bismo omogućili učešće osoba sa invaliditetom.

Bolnica

Škola

Socijalni pristup

Kako ovaj pristup posmatra invaliditet:

Invaliditet je posledica loše organizacije društva: stoga, osobe sa invaliditetom se susreću sa barijerama i predrasudama koje onemogućavaju njihovo ravnopravno učešće u društvu

Invaliditet nije individualno pitanje pojedinca/ke, već uglavnom posledica niza uzroka koji mogu biti onemogućavajući ili osnažujući

Osobe sa invaliditetom mogu i treba da ravnopravno budu uključene

Kako ovaj pristup predlaže tretman invaliditeta:

Eliminisati barijere koje ograničavaju učešće osoba sa invaliditetom, uključujući i negativne stavove

Omogućiti učešće osoba sa invaliditetom u javnom donošenju odluka

Učiniti sve javne usluge i politike inkluzivnim i pristupačnim

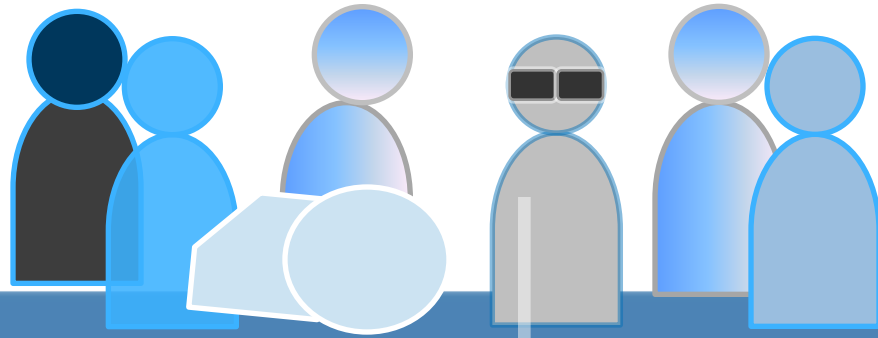
Osigurati pristupačnost

Ko je nosilac obaveza:

Država, sva ministarstva, društvo u celini

Osobe sa invaliditetom su deo ljudske različitosti

Ljudsko biće ima razne mogućnosti i pojavne oblike

Mnogi načini
kretanja

Različiti
načini
viđenja/vida

Različiti
načini
razmišljanja

Različiti
načini
komunikacije

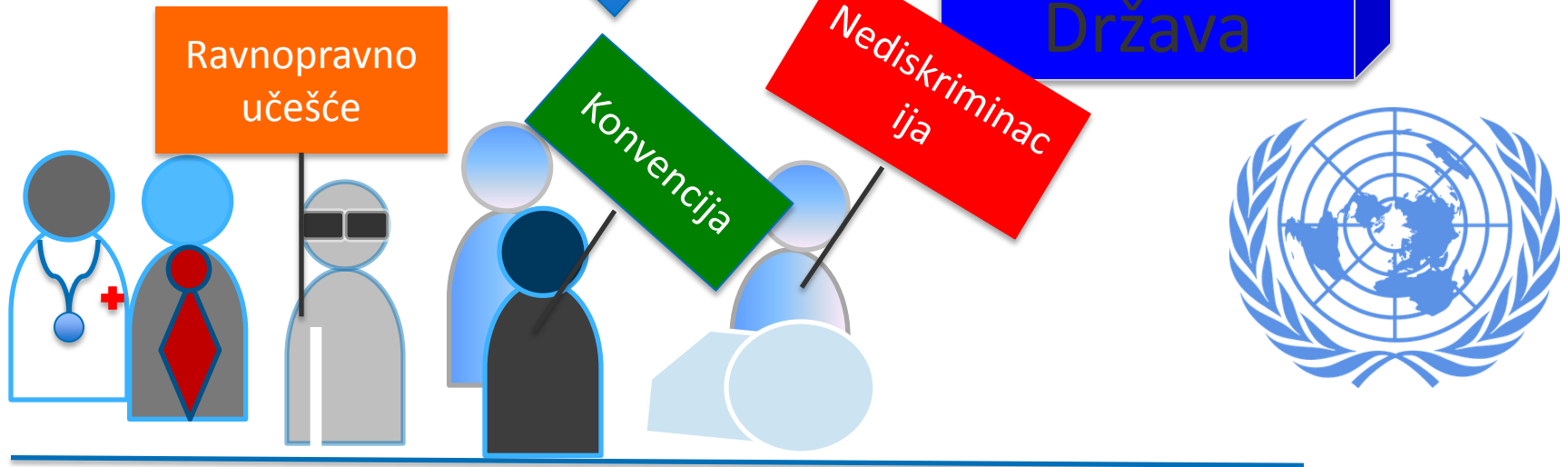
Različiti
načini
interakcije

I dr.

Pristup Ijudskih prava

Mi, osobe sa i bez invaliditeta, smo deo istog društva i imamo jednaka prava i obaveze

Pristup ljudskih prava

Kako pristup
posmatra
invaliditet:

Osigurava puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava osobama sa invaliditetom, promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva

Fokusira se na jednakost mogućnosti, zabranu diskriminacije na osnovu invaliditeta i puno uključivanje u društvo

Zahteva od vlasti da osiguraju prava i da ih ne ograničavaju

Posmatra osobe sa invaliditetom kao nosioce prava!

Kako pristup
predlaže da se
invaliditet
tretira:

Sprovoditi zakone da bi se omogućilo puno uključivanje u sve aspekte života (škola, zapošljavanje, zajednica...)

Primenjivati politike da bi se podizala svest

Poštovati jednako priznanje pred zakonom

Ragulisati privatni sektor

Ko je nosilac
obaveza:

Država, sva ministarstva, društvo u celini

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Osnovni principi pristupa ljudskih prava

Inkluzija

Učešće

Pristupačnost

Nediskriminacija

Poštovanje
razlika i
različitosti

Jednakost
mogućnosti

Poštovanje
urođenog
dostojanstva

Reasonable Accommodations

“Reasonable accommodation” means necessary and appropriate modification and adjustments not imposing a disproportionate or undue burden, where needed in a particular case, to ensure to persons with disabilities the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms.”

--Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Article 2.

Koncept invaliditeta u Konvenciji

Invaliditet je koncept koji se *razvija* i prozlaži iz *interakcije* između osobe sa ličnom teškoćom i spoljnih barijera koje sprečavaju njeno puno i efikasno učešće u društvu na jednakim osnovama sa drugima.

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Jezik i terminologija

Zastarelo	Preporučljivo
Žrtva nečega...	Osoba sa...
...pati od... ...pogođena...	Osoba sa...
Invalid	Osoba sa invaliditetom
Mentalno hendikepiran/a	Osoba sa intelektualnom poteškoćom
Mentalno oboleo	Osoba sa psihosocijalnom poteškoćom-poteškoćom mentalnog zdravlja
Manično-depresivan	Osoba sa bipolarnim stanjem
Epileptičar-ka/Epileptičan/a	Osoba sa epilepsijom
Spazmatičan	Osoba sa cerebralnom paralizom
Slep/a	Slepa osoba, osoba koja je slepa, osoba sa vizualnim poteškoćama
Gluv/a	Gluva osoba
Parking/toalet za invalide	Pristupačni parking, pristupačni toalet

Sources

- Convention on the Rights of Persons with Disabilities
- OHCHR, United Nations Department of Economic and Social Affairs and Inter-Parliamentary Union, *From Exclusion to Equality: Realizing the Rights of Persons with Disabilities— Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol* (HR/PUB/07/6)
- OHCHR, FAQ on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities
www.ohchr.org/EN/Issues/Disability/Pages/FAQ.aspx
(accessed 2 August 2012)

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER